

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto 10 K, za pol leta 5 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 10-50 K, za Ameriko 11-50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila
sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Novo leto 1919.

Po stari lepi navadi se ob spremenu leta spominjamo naših zvestih naročnikov, sotrudnikov in čitateljev ter jim želimo srečno in veselo novo leto! Trdno se zanašamo, da nam ostanejo zvesti tudi v novem letu, četudi so nas dragi razmere papirja in vseh drugih tiskarskih potrebščin prisilile, da smo zvišali naročnino na deset kron za celo leto. Saj sami poznate naše težkoče zaradi papirja. V zadnji številki smo Vam poročali, da moramo list ustaviti, ker ni papirja. Posrečilo se nam pa je, da smo dobili zopet nekaj papirja, toda za veliko višjo ceno, kar naj tedaj opravičuje zvišanje naročnine.

Dolenjci, Slovenci! Zavzemimo se za svoje edino glasilo, za Dol. Novice, ki hočeje tudi v novem letu vsestransko ustrezati, da bodo z njimi zadovoljni vsi cenjeni naročniki. Naj nihče ne zapusti našega tabora, temveč naj pridobi še enega novega pristaša. Pomnimo vsi, da bo šlo v znamenitem letu 1919 za velevažne preosnove v naši novi slavni domovini Jugoslaviji, za preosnove in preureditve, ki bodo največjega pomena za naš narod, za našo novo državo. Prav sedaj bo treba, da smo vsi trezni na krovu, da vsi gibljemo roke, vsi vneto pomagamo pri delu za srečnejšo, lepšo bodočnost našega naroda v novi jugoslovanski državi, katero so nam s tako sijajno hrabrostjo in požrtvovalnostjo ustvarili naši narodni velikani, možje, katerih ime bo slovelo na veke. Upamo, da so glavno delo že izvršili, da je največji trud že za njimi.

Imamo svojo domovino, lepo, veliko, svobodno. In v njej smo svobodni vsi državljani, ne več teptani, ne več zaničevani. Zares, srce se nam širi pri misli, da nam ne bo več gospodaril tujec, da nam ne bo tujec dajal in vsiljeval svojih zakonov, da se ne bo več norčeval iz naših krasnih slovenskih šeg in navad, ampak da smo sedaj na svoji zemlji svoji gospodarji, združeni s Srbi in Hrvati. Da, prsa in srce se nam širi, ko kličemo letos: srečno in veselo novo leto!

Pri vstopu v novo leto si vsi slovesno obljubimo, da hočemo z neumornim delom pokazati, da smo vredni velikega časa, v katerem smo začeli živeti. To delo moramo vršiti v prvi vrsti z razširjanjem in podpiranjem dobrih listov. Velike so žrtve, ki jih trpi v teh dragih časih ravno časopisje in književnost, zares izredno velike. Zato se trdno nadajamo, da jih bo naše ljudstvo podprlo z obilnim naročevanjem.

Vsi skupaj se tesno sklenimo k novemu delu, k novemu življenju, k novi bodočnosti, katero nam tako upolno obeta leto 1919.

Na delo za Dol. Novice! Vsi, posebno Dolenjci, zastavimo vse svoje moči za obstoj in razvoj svojega edinega lista. Naročniki in čitatelji, sotrudniki in dopisovalci, inserenti in prijatelji, poklicani ste vsi za razširjanje Dol. Novic! Skupno delovanje za skupne interese bo doneslo skupni uspeh in blagoslov.

Naj velja vsem zavednim in dobro mislečim Dolenjcem in Dolenjkam, Slovencem in Slovenkam naš najpristranejši pozdrav z udano prošnjo: **Na pomoč Dolenjskim Novicam prav sedaj v novi zedinjeni jugoslovanski državi!**

Razglasi Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Promet s plemensko govejo živino in z govejo živino v gospodarske namene je v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani prost. Izvažati se sme taka živina iz območja Narodne vlade SHS v Ljubljani samo z dovoljenjem te Narodne vlade. Predpisi o prometu s klovno živino in o živinskih potnih listih ostanejo še nadalje v veljavi; tudi živinski sejmi začasno niso dovoljeni. Tukajšnja naredba o tej zadevi, št. 205 z dne 16. decembra 1918, je s tem razveljavljena. Ljubljana, 30. dec. 1918. Poverjenik za kmetijstvo: A. Kalan l. r.

Promet s plemensko govejo živino v gospodarske namene je bil z naredbo

Narodne vlade SHS v Ljubljani, št. 205 z dne 16. decembra t. l., proglašen prostim. Edina omejitev je obstojala v tem, da se je moral nakup, oziroma odprodaja te vrste živine naznaniti zaupniku Vnovčevalnice za živino za tisti okraj. Kakor se pa sliši, zlorablja nekateri zaupniki to naredbo na ta način, da zahtevajo od lastnikov take živine za dovoljenje za odprodajo po 50 K in še več od glave. To je od takih ljudi naravnost nesramno, da skušajo na tak način izkoristiti in neopravičeno izrabljati naredbe Narodne vlade v svoje namene. Opozarja se, da zaupniki nimajo niti najmanjše pravice, zahtevati od lastnikov živine kake odškodnine v ta namen. Lastnik je dosedaj imel le dolžnost naznaniti odprodajo ali nakup plemenske živine, nikakor pa ne prositi za dovoljenje, da sme nakupiti ali odprodati. Vsi taki brezvestni zaupniki morajo vrniti vse zneske, ki so jih neopravičeno zahtevali ob izvrševanju te naredbe. Da se prepreči nadaljna zloraba te naredbe, je Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za kmetijstvo, črtala točko glede naznanila zaupniku „Vnovčevalnice za živino“ oziroma županstvu, tako da odslej ni treba nikomur več naznaniti odprodaje ali nakupa plemenske živine, razven kolikor se tiče predpisov glede živinskih potnih listov, ki ostanejo še vedno v veljavi. Iz tega pa je tudi razvidno, kako je nekaterim hudo pri srcu in žepu, ko ne bodo več mogli izsesavati kmeta in ne konsumenta.

Karte za kadilce. Sedanje karte za kadilce ostanejo do preklica tudi za leto 1919 v veljavi, in sicer kot legitimacije. Nove karte se bodo izdajale le kadilcem, ki se nanovo javijo in po predpisih izkažejo. Kadilci smejo na karte prejemati tobak le v tisti trafiki, ki je na nji označena. Karta se bo odvzela kadilcu, ki bi hotel zvičajno za isto določbo dvakrat dobiti nanjo tobak ali ki bi se neupravičeno poslužil tuje karte. Trafikanti morajo, kjer ni odrezkov, nadzirati oddajo tobaka tako, da napravijo vsakokrat zarezo v karto ali da vpisujejo oddaje z rdečim svinčnikom v dosedanj seznam. Trafika se bo odpovedala vsakemu trafikantu, ki bi zagrešil

večje ali ponovne nerednosti pri oddaji tobaka.

Državna zastava in grb. Enakopravnost latinice in cirilice. Belgrad, 23. dec. (Lj. k. u.). V ministrskem svetu je bilo sklenjeno, da se bodo odslej poslaništva in konzulati nazivali uradno: poslaništva in konzulati države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Nadalje je sklenil ministrski svet, da se določi kot državna zastava kraljevine SHS trobojnica s horizontalno razvrščenimi barvami, in sicer tako, da bo zgoraj modra, v sredi bela in spodaj rdeča. Državni grb bo bel dvoglav orol z naprsnim ščitom, razdeljenim na dvoje polj. Gorenje, večje je zopet razdeljeno na dvoje polj. Na desnem belem je rdeč križ s štirimi S (srbski grb). Leva polovica ima šahovsko ploščo belordeče barve, razdeljeno na 20 štirikotnikov (hrvatski grb). Dolenje polje kaže grb stare Ilirije (Slovenije), namreč na modrem polju bel polumesec, obrnjen proti gori, in med njegovima krajema belo peterožarno zvezdo. Prej omenjena zastava označuje državnost in se naj izobeša na vseh državnih in deželnih poslopih ter na vojnih in trgovskih ladjah. Razen te zastave je dovoljeno uporabljati tudi druge narodne zastave. Ministrski svet je nadalje sklenil, da se na vsem ozemlju kraljevine SHS proglasi ravnopravnost latinice in cirilice ter da se vse meščanske in ustavne pravice kraljevine Srbije razširijo tudi na vse drugo ozemlje Jugoslavije. Vse te sklepe ministrskega sveta mora odobriti državni svet.

Cenjene naročnike lepo prosimo, naj nam takoj odpošljejo zaostalo in novo naročnino. Do preklica še lahko rabite poštne položnice. Kdor se naroči nanovo, naj zapiše na položnico n. v. Naročnina je za novo leto 10 (deset) kron. Pohitite pa z naročilom, da še lahko vporabite položnice, ki smo Vam jih že pred Božičem priložili. Boljše pa je, če se naročnina pošlje po poštni nakaznici, ker dobimo denar poprej v roke. Vse dodejanje naročnike še enkrat vljudno prosimo, naj nam ostanejo zvesti tudi v letu 1919,

Zgodovina franciškanskega samostana in cerkve v Novem mestu.

Sestavil P. Alfonz Furjan.

Postavi se v duhu, blagovoljni bravec, za pet sto let nazaj v Novo mesto, katero so že takrat tako imenovali tudi po latinsko Neostadium. Ime Rudolfovo se ni ohranilo, da cesar Josip II. (l. 1783) je celo prepovedal tako imenovati Novo mesto. Leto 1865. so izprosil rajnega cesarja Franc Josipa ime „Rudolfovo“ po ustanovitelju cesarju Rudolfu IV. (7. aprila 1365.) Takrat je bilo mesto kot trdnjava obzidano in je imelo dvojna mestna vrata ljubljanska in karlovška, vsaka s svojim čuvajem. V mestnem obzidju je bilo hiš več kakor danes in pet cerkev: sv. Antona v gozdu ali sv. Florijana, sv. Jurija na Bregu (zdaj dr. Ahačičeva hiša), sv. Nikolaja zdaj kapiteljska, špitalska ali sv. Martina in sv. Lenarta zdaj franciškanska. [Iv. Vrhovec, Zgodovina Novega mesta, 1891. P. Virgilius Greiderer, Germania franciscana 1777 L. II. § 4.] O tej cerkvi in samostanu hočem tu govoriti in sicer o franciškanskem samo-

(1) stanu: 1. o poslopju, 2. šolah, 3. knjižnici, 4. samostanskih predstojnikih in 5. o franciškanih, ki so umrli v tem samostanu.

I. Franciškanski samostan.

1. Zgodovina samostana kot poslopje in delovanje novomeških franciškanov.

V slovenske dežele so prišli franciškani v Videm (Udine), Gorico, Trst, Koper neposredno iz Italije; sv. Anton Pad. je kot pokrajinski predstojnik (provincijal) obiskal samostane v teh mestih in v njih nekaj časa prebival (1227).

Z Bavarskega so prišli na Češko, na Dunaj, v Gradec (l. 1230—1241), v Maribor, Ptuj, Slovenji Gradec, Celje, v Ljubljano pred letom 1242. (St. Francisci Glöcklein Jgg. XXX. S. 234.) V Novo mesto so prišli iz Bosne čez Hrvaško. Ko so si Turki podvrgli Bosno, so nekateri franciškani zbežali na Hrvaško, s Hrvaškega na Kranjsko. Leto 1466. so se naselili pri gradu Gradec med župnijo sv. Martina in Metliki; začeli so zidati samostan Matere božje (P. Virgil. Greiderer l. c. str. 139.) s pomočjo Jurija in Kašparja gospodov Črnomeljskih, Andreja Hohenwarta metliškega glavarja in drugih; a dela niso še izvršili, že so pridrli grozoviti Turki leta 1469. Bežali so čez Gorjance v Novo mesto in stanovali v zasebni hiši. Prosil so cesarja Friderika IV.,

da bi jim dovolil zidati samostan v Novem mestu. Cesar priporoči to prošnjo metliškemu glavarju Hohenwurtu in Andreju ferentinskemu škofu kot namestniku oglejskega patrijarha. Imenovani škof usliši prošnjo v pismu dne 31. oktobra 1469 in vso zadevo izroči kostanjeviškemu opatu Egidiju. To ustanovno pismo se glasi v slovenski jezik prevedeno:

Andrej, po božji in apostolskega sedeža milosti škof ferentinski in namestnik našega svetega očeta v patrijarhatu, oglejske škofije vikarij in voditelj v duhovnih in svetnih rečeh častitemu gospodu, redovniku, opatu samostana Sv. Marije pri Studencu poleg Kostanjevice cistercijskega reda, prijatelju in našemu preljubljenemu komisarju, našemu pooblaščenju, da vse izpelje, pozdrav in presrečno naklonjenost! Po pismu presvetlega gospoda cesarja, katero smo pred nekaj dni prejeli, smo zvedeli, da so bogoljubno živeli franciškani v samostanu Matere božje na otoku (polotoku) blizu Metlike in dobra dela opravljali. Ta samostan so zdaj z ognjem pokončali Turki, sovražniki našega imena in naši najhujši neprijatelji in tam ne morejo več prebivati. Jako želijo, da bi smeli, pregnani iz svojega stanovanja, sprejeti neko kapelo sv. Lenarta v mestu Rudolfovem in z našim dovoljenjem poleg nje sezidati samostan, da bi tam bolj prosto in mirno Bogu služili. O tem

je sporočil nepremagljivi cesar in njegov svetnik presvetli gospod in metliški glavar Andrej, da bi dovolili to tako sveto delo; to prošnjo sprejmemo kot zapoved in želimo spolniti njijuno prošnjo, kolikor premoremo v Bogu, ker je njihova prošnja dovoljena in poštena, posebno, ako se oziramo na čisto in pobožno življenje in ko skušajo s čudovito ljubeznijo, z nočnimi in dnevnimi molitvami in s primernimi pridigami ljudstvo pripeljati iz teme k luči, iz smrti k življenju, ki je Kristus. Zaradi velike oddaljenosti in mnogih opravkov zadržani, ne moremo osebno izvršiti tega dela, ga zato izročimo tebi, o katerem v Bogu zaupamo tvoji zvestosti, razumnosti, svetemu življenju in učenosti. Zato s tem pismom, tebi izročimo, naložimo in zapovemo, da dobrohotno in v pravem času dovoliš in privoliš uže večkrat imenovanim bratom sprejeti drug samostan, kjer koli bi hoteli, ako bi prejeli pisano dovoljenje rimskega papeža v njegovo ali bratov korist, s privoljenjem duhovščine in ljudstva mesta Rudolfovo v oglejski škofiji, sprejeti to cerkev (sv. Lenarta) in ustanoviti samostan samo, da ne bo v škodo drugim. Naš namen namreč ni ravnati zoper pravice drugih, temveč skrbeti za občni blagor; nalogamo ti s svojo oblastjo, da jim dovoliš in privoliš sprejeti cerkev sv. Lenarta in poleg sezidati samostan

Dolenjcem ob novemu letu!

Strah in trepet težkih preizkušenih vojni let je minul! — Iz pepelnih razvalin nekdanje Slovanom smrtno sovražne Avstrije vstal je kristalno čist diadem slobode zatiranih narodov! Čas pravice razbil je za veke čedo krutih krvoločnikov in storil konec nasilnosti imperijalizma!

Velikodušna prekoceanska Amerika in ž njo nje mogočne zaveznice ustvarile so iz nas hlapcev slobodno Jugoslavijo!

Dolenjci! Li moremo biti srečnejši mej srečnimi kot sedaj?! — Valpetovega biča vajeni klonili smo svoje uboge izmučene ude, ponujali tlaki pokorne moči onim, da nas izrabijo v koristi pristranosti in zmote!

Dolenjci! Ne smemo zabiti onih dni, a zabiti ne smemo naših plemenitih osvoboditeljev! Usoda pravičnosti je hotela, da smo krvni bratje juga Srbi, Hrvati in Slovenci združeni v eno telo, da je spojena kri enega naroda zopet v kri enega telesa!

V tej veliki dobi, ko preživljamo svetovne preobrate, preobrate človekoljubnosti in pravičnosti nimamo dosti besed, da izrazimo svoje duševno razpoloženje.

Čas beži naglo in ž njim njega dogodki, da jim komaj zamoremo slediti. Pri tem pa ostajamo Dolenjci skoraj mlačni gledalci tega velikega časa! Morda so očitki pretirani, toda bolje, da priznamo lastne napake dovolj zgodno nego prepozno. V teh velekritičnih in za našo ljubljeno Jugoslavijo tako usodnih dneh naj bode naše voščilo, prošnja do vseh poštenomislečih Dolenjcev: V slobodni demokratični Jugoslaviji strnimo vse svoje duševne in telesne moči, delujmo složni brez razlike poklicev in strank v nje dobrobit, služimo ji do uresničenja narodnostnih pravičnih stremeljenj, da zgradimo lastni dom, dom pravičnosti in bratske ljubezni. In v to pomozi Bog! — n.

Dopisi.

Iz Toplic. Narodni praznik. Praznik ujedinjenja SHS se je — kakor drugod — tudi na Toplicah obhajal dne 15. decembra t. l. z vso slovesnostjo, kolikor je v sedanjih razmerah sploh največ mogoče. Narodna dekleta so se ves teden preje pridno pripravljale, da bi ta praznik, prvi v zedinjeni Jugoslaviji, kar najslovesneje praznovali. Napravljale in pripravljale so si narodne noše. Koliko je še te obleke, oziroma ostankov teh oblek in sploh oprav še spravljenih ali zavrženih med nerabno šaro! Koliko te narodne dragocenosti se je pogubilo — res škoda!

V soboto večer je na griču nad Toplicami gorel velikanski kres, oznanjajoč

bližnji in tudi oddaljenejši okolici praznik našega vstajenja in osvobođenja iz sužnosti. Pevski zbor bralnega in pevskega društva pa je zapel na kopaliskem trgu in mostu več pesmi. Svečanost so povečali mnogo-brojni strelci na Toplicah in okolici.

V nedeljo je bil krasen dan. Topličani so tekmovali med seboj, kdo bo bolj okrasil svojo hišo. Vse hiše in vsa okna so bila odeta v zelenje in v narodnih barvah. Reči smemo, da dolenjske Toplice še nikoli niso bile tako praznično odete kot sedaj. Vsakemu posamezniku je radost sijala iz obraza. Vsakdo se zaveda, da so okovi suženstva pretrgani, da je na svoji zemlji svoj gospod — svoboden državljan svobodne Jugoslavije.

Ob 10. uri je bila slovesna sv. maša. Že mnogo pred 10. uro se je zbrala na določenem prostoru šolska mladina z malimi narodnimi zastavicami, Marijina družba, dekliška in mladeniška, bralno in pevsko društvo, orožništvo, obč. zastop ter požarna bramba z zastavami, da skupno odkorakajo v cerkev, ki je bila nabito polna občinstva. Pred sv. mašo je g. župnik s prižnice prebral zbranim manifest Narodnega veča in odgovor reganta Aleksandra. Po službi božji je zapel cerkveni pevski zbor in z njim vsa cerkev našo lepo himno „Lepa naša domovina“, ki se je ob tej priliki prvokrat pela v topliški farni cerkvi.

Po sv. maši se je napolnil prostorni trg z občinstvom. Na vzvišeni prostor pod slovansko lipo je stopil bivši vojni kurat g. dr. Kulovec ter z vznesenimi besedami razjasnil zbranim zgodovinski pomen današnjega praznika. Po slavnostnem govoru je pevsko društvo zapelo narodno himno „Lepa naša domovina“, nakar se je jel pomikati dolg sprevod po topliških ulicah, na čelu mu štirje jezdec na konjih. Pestre so bile v sprejodu narodne noše narodnih deklet. Ko se je sprevod vrnil na trg, so zapeli pevci pesem „Slovenec, Srb, Hrvat“. S to pesmijo se je zaključila javna proslava narodnega praznika.

Popoldne je bilo v šoli javno predavanje bralnega in pevskega društva. Nadučitelj g. Matko je predaval o preteklosti zatiranega našega naroda in zakaj se veselimo osvobođenja — učitelj Gregorc pa o zgodovini Srbov, njih rešitev iz turške sužnosti ter o dinastiji Karadžordževićev.

Iz Toplic. Po štirih dolгих letih grozne svetovne vojne se je na Toplicah zopet oživilo delovanje bralnega in pevskega društva. Na občnem zboru, ki se je vršil v začetku meseca decembra, je nanovo pristopilo nad 100 članov, prijateljev petja, glasbe ter ljudske izobrazbe. Delovanje takih društev je posebno v sedanjem času nujna potreba. — Topliško petje je že od nekdanj splošno znano, dolžnost društva je,

ta dober glas obdržati ter se v petju še popolniti. V društvu se bodo vršila redna društvena ter tudi javna predavanja ter se prirejale gledališke predstave. Prijatelji narodnega napredka, podpirajte prepotrebno društvo!

Domače in tuje novice.

50 letni jubilej je obhajal v frančiškanskem samostanu v Novem mestu brat g. Lovrenc Kovačič dne 1. januarja. Tega dne je bil namreč leta 1869. preobleden v redovno obleko sv. Frančiška in sicer tudi v novomeškem samostanu, v katerega je stopil l. 1867. Takrat je bil gvardijan P. Rafael Klemenčič. Naš sivolasi slavljenec, ki je vkljub svoji visoki starosti čil, zdrav in veselega značaja, je doma iz Komena na Goriškem. V dolgi dobi svojega bogoslužnega življenja je deloval br. Lovrenc v Nacaretu na Štajerskem, v Istri, na Hrvatskem in zadnjih 17 let na Brezjah. Od oktobra 1918 pa prebiva zopet v Novem mestu. Bog ga ohrani, da bi zdrav obhajal tudi 50 letnico redovne obljube!

Božičnica v javni ženski bolnišnici v Novem mestu se je praznovala na prav lep način. Primarij g. dr. Strašek je imel času primeren nagovor na bolnike in osobe. Povdarjal je, zakaj so ravno letos božični prazniki tako veličastni in lepi ter končal svoj govor s slava klicem na Nj. V. kraja Petra. Gg. pevke so zapele par večno lepih božičnih pesmi, na kar so se razdelila darila. Božično drevo je bilo zelo bogato ozaljšano in razsvetljeno. Bolniki so se daril zelo razveselili; na sveti večer in oba praznika so imeli priboljšek k hrani. Da se je zamogla prirediti sploh vršiti, se je zahvaliti vsem p. n. darovalcem prispevkov, gg. pevkam in njih g. pevovodji; pred vsem pa gdč. Klüssel in Sekula, kateri ste tako marljivo nabirali prispevke. Vsem skupaj in vsakemu posebej lepa hvala.

Protestni shod je priredila Jug. dem. stranka v nedeljo 29. decembra ob 3. uri popoldne v gimnazijski telovadnici v Novem mestu. Govoril je g. dr. Ivan Tavčar o boleznih, ki so se zajedle s svojimi kalovi v mlado telo naše Jugoslavije. Shod je bil dobro obiskovan in govornik z velikim priznanjem pozdravljen.

Silvestrov večer. Narodna čitalnica v Novem mestu je priredila svojim članom v Narodnem domu na Silvestrov večer veselico s prav skrbno izbranim sporedom. „Napoleonov samovar“, burka v enem dejanju, je učinkovala presenetljivo dobro na vse navzoče. — Slika s spremljajočim tamburaškim zborom: „Na Brdu Kalimegdanu pri Belgradu“, izvrstno uredil in spisal visokošolec g. Ant. Podbevšek; be-

sedilo v srbohrvatskem jeziku. Ta slika je žela vsestransko priznanje in pohvalo pri občinstvu, katerega je bila čitalnična dvorana natlačena polna. — Na to je sledila prosta zabava s plesom, ki je trajala v rano novoletno jutro. Vrlo so se odlikovali pri sliki, kakor pri prosti zabavi tamburaši. — O polnoči je bil pozdravni govor novemu letu. Krasen govor g. prof. Majcena je bil sprejet od poslušalcev z navdušenjem in viharnim odobravanjem. — Na novega leta dan se je prireditev z istim dobrim uspehom ponovila, da so se je zamogli udeležiti tudi neudje čitalnice. Oba večera je električna razsvetljava izborna delovala.

Plesni venček prirede novomeški visokošolci v novomeškem Narodnem domu v nedeljo 5. prosinca ob pol 8. uri zvečer. Dostop imajo učenci in učenke plesnih vaj, njih svojci in povabljeni. Plesni red obsega 14 mičnih plesnih točk. Vstopnina za rodbino 5 K, za posamezno osebo 2 K.

Vodnikova stoletnica. Dne 8. januarja 1919 praznuje slovenski narod stoletnico smrti prvega svojega pesnika Valentina Vodnika. Poverjenišvo za uk in bogočastje odreja, da se proslavi ta dan v vseh šolah s primerno šolsko slavnostjo. Z ozirom na to, da je v tem šolskem letu odpadlo premnogo šolskih dni, naj se po šolski slavnosti pouk nadaljuje.

Božičnica došlemu srbskemu moštvu se priredi na praznik sv. Treh kraljev, 6. prosinca, ob 3. uri popoldne v Narodnem domu. Srbi obhajajo namreč svojo božičnico 6. januarja.

Za referenta za bogočastje pri poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani je bil imenovan od Narodne vlade č. g. dr. Zore.

Umrli je dne 27. decembra č. g. Janez Plevanič, župnik v pokoju v Vel. Gabru, župnije Št. Vid pri Zatičini. Pred vpokojenjem je dolgo vrsto let plodonosno župnikoval v Soteski pri Toplicah. Ljudstvo ga je naravnost častilo in ljubilo. Saj mu je bil ne samo najboljši dušni pastir, ampak tudi velik dobrotnik v telesnem oziru. Bil je izvrsten zdravnik. Naj mu Bog v večnem raju obilno poplača njegovo blagoslovljeno delo na zemlji!

Umrli je v mladostni dobi 23 let v Kandiji pri Novem mestu gospodična Roza Omaha po kratki mučni bolezni 21. dec. ter bila 23. dec. pokopana na šmihelskem pokopališču. Blagor njeni duši!

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu decembru 1918 je 399 strank vložilo 683.904 kron 33 vin.; 184 strank vzdignilo 205.746 K 43 vin.; torej več vložilo 478.157 K 90 vin.; stanje vlog 8.046.223 kron 61 vin.; denarni promet 3.631.689 kron 87 vin.; vseh strank bilo je 812.

in z božjim blagoslovom izvrševati in opravljati tudi druge reči po svoji volji. Marljivo tedaj pazi na to pooblastilo, za katero te prostovoljno pooblastimo, da ga tako modro in vestno sprejmeš, da bo tudi doseglo svoj namen, občini blagor, in tebe vsi enoglasno priporočevali, mi pa da bomo v prihodnji večnosti neumrljivo plačilo prejeli zaslužili. Tako naj bo odločeno in za večne čase naj trdno velja vse, kar boš in ti osebno obljudil, storil, opravil in izpeljal, kakor da bi mi osebno naredili. V potrjenje tega in v resnično spričevalo imenovanega smo napravili to pismo in smo zapovedali škofovski pečat nanj pritiskati. Dano v mestu Avstrije v palači našega stanovanja zadnji dan oktobra v šestem letu papeštva našega gospoda Pavla II. po božji previdnosti papeža (leta 1469). (Greiderer l. c. str. 105.)

Dne 7. januarja 1470, v nedeljo, je prišel kostanjeviški opat Egidij v Novo mesto; zbralo se je veliko ljudstva, duhovščina, meščani, ob 9. uri pred slovesno mašo; cesarski notar Gašpar Fabiani, metličan in duhovnik oglejske škofije je javno prebral imenovano pismo. Nato je opat s privoljenjem duhovščine in meščanov izročil cerkev sv. Lenarta frančiškankam in zapel Te Deum, Tebe Boga hvalimo. Tej slovesni izročitvi so prisostvovali: župnijski vikar Andrej Rodanaj (na-

mestnik mirnopedškega župnika; cerkev sv. Nikolaja v Novem mestu je bila takrat še podružnica mirnopedške) metliški zapovednik Hann, topliški župnik Liehtl, Jurij, novomeški kapelan bratovščine presv. Rešnjega Telesa, duhovnik Klemen v Novem mestu, metliški duhovnik Martin in druga gospoda, ki so bili priče predaje cerkve sv. Lenarta in zemljišča okoli nje.

Kakor hitro je vreme dopuščalo, so začeli pripravljati prostor za samostan poleg imenovane cerkve. Vdova Elizabeta Snopčan, gospa v Črnomlju, prejkone sestra črnomalskih gospodov Jurija in Gašparja, ki stá zidala samostan v Gradacu pri Metliki je kupila osem hišic in tri vrtove poleg cerkve svetega Lenarta. Prva hiša je bila mesarja Kušana, druga družbe rokodelcev (cehovcev) pri cerkvi sv. Nikolaja, tretja Neže Sukna, vdove krojača Anžeta, četrta Urbana Zupadiča, peta Urbana Veberja (tkalca), šesta krojača Andreja, sedma čevljarja Ahacija, osma Jurija, moža Zofije. Vrte so prodali: Maks Bader, Jurij Sodar in Jože Pangrc. Za vse to je dala imenovana gospa okoli 500 goldinarjev in podarila frančiškankam. Takup in podarjenja potrjuje pismo mestnih sodnikov in svetnikov dne 1. majnika leta 1472.

Takrat je podarila samostanu vdova grofinja Barbara Paradeiser, rojena Linhart,

njiivo na nasprotni strani Krke, ki je še sedaj samostanska. V tem pismu dne 1. majnika leta 1472. je imenovan tudi samostanski predstojnik namreč p. Andrej. (Chronicon Conv. Neostad. pag. 13.)

Te hiše so podrl, postavili novo cerkev posvečeno Materi božji in sv. Lenartu, poleg nove cerkve so sezidali čveterokoten samostanček v sredi dvoriščem in vodnjakom, ki je še ohranjen.

Samostan so začeli zidati že leta 1470., končali so ga leta 1471.; vanj so se preselili leta 1472., kakor je napis nad samostanskimi vrati. Sob je bilo 12 za samostansko družino, za p. provincijala in njegovega tajnika, soba za bolnike. V pritličju je bila kuhinja, obednica, lekarna, knjižnica.

Do leta 1494. je opravljal službo božjo v Novem mestu mirnopedški župnik po svojem namestniku, vikarju, ki je stanoval v Novem mestu. Na prošnjo rimsko nemškega cesarja Friderika IV. je papež Aleksander VI. povzdignil novomeško cerkev sv. Nikolaja v kolegijatno dne 30. aprila 1494. V začetku so bili imenovani 4 kanoniki z dekanom; ta dekan je bil arhidijakon za vso Dolenjsko. Prvi dekan je bil Mihael Sterlekar. (Chronicon Conv. Neost. pag. 62.) Prvi prošt je bil imenovan leta 1510. in sicer Jurij Zlatkonja, ljubljčan, izvrsten muzik, dunajski škof, je

pridobil novomeškemu kapiteljnu grb zlatega konja. (Vrhovec, l. c. str. 220.)

Cesar Maksimilijan I. je dne 16. oktobra leta 1509. ustanovil mesto prošta, dekana in 11 kanonikov. Francozi so razpustili novomeški kapitelj leta 1810.

V tem stoletju so umrli v tem samostanu: brat Frančišek iz Burgundije doma dne 9. februarja. Častitljivi p. Janez iz Gmundena, izvrsten spovednik, ki je jako ljubil redovno ubožstvo, umrl dne 12. aprila leta 1490. Brat Erhard je umrl 25. marca 1498. O starosti teh treh redovnikov ni nič zapisanega v zapisniku mrtvih frančiškanov hrvaško-kranjske pokrajine ali redovne provincije. (Necrologium Provinciae S. Crucis Croatiae-Carnioliae ab anno 1490.)

Samostanski predstojniki ali gvardijani v tej dobi so bili:

P. Andrej, novomeščan, izvrsten slovenski pridigar, leta 1472.

P. Mihael iz Ljubljane, izvrsten pridigar, leta 1505.

P. Sebastijan, izvrsten slovenski pridigar, leta 1508.

P. Ludovik z Dovjega leta 1511.

P. Sebastijan v drugič leta 1512.

P. Pavel iz Pferdesheima l. 1513—1515.

P. Pankracij iz Novega mesta l. 1517. (Chronicon l. c. I. str. 550.)

Ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Novem mestu je prejela na brzojavko kralju Petru I. sledeči odgovor: „Njegovo Velič. kralj Petar in Njegovo kralj. Visočanstvo regent prestolonaslednik Aleksander izrekata za prelepi pozdrav povodom praznika našega ujedinjenja svojo prisrčno zahvalo ter se čutita eno s celim narodom, ki se veseli ujedinjenja svobodne Jugoslavije. Po najvišjem nalogu šef dvorske kancelarije Balugdžić.“

Obrtno nadaljevalne šole na Kranjskem. Vseh obrtno nadaljevalnih šol je bilo do sedaj 26. Pouk se je v vseh že začel, samo v novomeški še ne. Zato prosimo gospoda nadzornika šol, I. Šubic-a, naj potrebno ukrene, da se bo po novem letu tudi na novomeški obrtno nadaljevalni šoli za vajence pouk začel, ker je to neobhodno potrebno.

„Narodnemu svetu“ — Žužemberk. Njegovo Veličanstvo kralj Peter in Njega kraljevska Visokost regent, prestolonaslednik Aleksander izrekata za prelepi pozdrav povodom praznika našega ujedinjenja svojo prisrčno zahvalo, ter se čutita eno s celim narodom, ki se veseli ujedinjenja slobodne Jugoslavije. — Po najvišjem nalogu šef dvorske kancelarije: Balugdžić.

Narodni davek so še nabrale učenke dekliške šole v Novem mestu v znesku 13 kron 4 vinarjev.

Srbski vojaki na Dolenjskem. Na novega leta dan so dosli trije oddelki srbskega vojaštva v Novo mesto. Eden oddelek se je nastanil v stari gimnaziji, drugi oddelek v šoli na Grmu in tretji je odkorakal v St. Jernej in Kostanjevico. Srbski vojaki, ki so bili povsod sprejeti z navdušenjem, so čili in čvrsti fantje in možje s prav simpatičnim občevarjem. Vojaštvo nam je pa tudi zares potrebno saj toliko časa, da se novodržavne razmere urede; kajti boljševoški duh je zašel tudi že v dolensko mirno ljudstvo, prinešen po nekaterih iz vojne se vrnivših nerazsodnih in nahujskanih vojaki. Takšnih žalostnih in vse obsodbe vrednih slučajev smo imeli na Dolenjskem že več, kakor: v St. Jerneju, v Semiču, v Kandiji, in na novega leta dan v Novem mestu, kjer so hoteli zapeljati ljudje celo sodnijo strmo-glaviti. Le odločnemu nastopu našega orožništva se je zahvaliti, da ni prišlo do dejanskih napadov. V eni mali uri so žandarji zopet vse mesto iztrebili neprijaznih obiskovalcev in hujskačev, katerih je bilo precejšnje število moških in žalibog tudi ženskih. — Torej bratje vojaki Srbi: dobro nam došli!

Narodni davek. Občina Toplice je poslala po svojem g. županu Iv. Pezdircu prispevke za narodni davek, ki jih je nabrala pri svojih župljanih v znesku 906 K in 20 vin. Čast za vednost! Prosim, naj še druge občine novomeškega sodnega okraja kmalu sledijo s svojo domoljubno dolžnostjo.

Narodna vlada odstopila. Ker se je ustanovila skupna vlada v Beogradu, so podale vse pokrajinske vlade v zmislu parlamentarnih običajev demisijo. Tudi Narodna vlada v Ljubljani je odposlala dne 23. dec. zvečer v Beograd nastopno brzojavko: Ministrski predsednik Protić, Beograd. Udano pozdravljajoč imenovanje centralne vlade, polagajo člani Narodne vlade SHS v Ljubljani na razpolago svoje mandate, sprejete od Narodnega veča. Prosim, da predložite to skupno demisijo Njegovi kraljevi Visokosti regentu Aleksandru v blagohotno odločitev. Predsednik Josip Pogačnik. (Sledijo imena poverjenikov.)

Imenovanje. V seji Narodne vlade dne 23. dec. so se izvršila nastopna imenovanja: Okrajni glavar Franc Župnek za vladnega svetnika, vladna tajnika Pavel Svetec v Krškem, dr. Franc Vončina v Novem mestu, nadkomisar dr. Leopold Žužek in vladni tajnik dr. Bogumil Senekovič za okrajne glavarje; okrajni komisarji dr. Al. Gregorin v Novem mestu,

dr. Marko Ipavc v Slov. Gradcu in dr. Feliks Lajniš v Mariboru za vladne tajnike. Nadalje se je sklenilo, da se prevzame v službo vpokojeni okrajni glavar Lašič in vpokliče v službovanje k Narodni vladi v Ljubljani.

Nedeljski počitek. Narodna vlada SHS je izdala dne 28. novembra 1918, U. L. št. 15, naredbo, glasom katere so stopile v veljavo dne 28. nov. 1918 zopet vse zakonite določbe o uravnavi nedeljskega počitka v obrtnem obratovanju. Gremij trgovcev opozarja svoje člane na to naredbo s pripomnjo, da je zopet uveden popolen nedeljski počitek. Izvzeti sta samo nedelji pred sv. Miklavžem in pred Božičem in pa nedelja, če pade nanjo praznik sv. Jožefa. — (Nedeljski počitek tedaj ni prostovoljna odredba posameznih trgovcev, ampak je zakonita določba vlade SHS, kateri se mora ukloniti vsak trgovec in obrtnik, sicer zapade kazni. In ta vladna odredba velja ravnotako tudi za Novo mesto, kar naj blagovolijo upoštevati vsi trgovci in obrtniki.)

Srbski bataljon v Ljubljani. Dne 22. dec. je došel v Ljubljano bataljon 4. srbskega pešpolka, ki je bil dozdej v Solunu. Nadalje je istočasno prispel v Ljubljano na čelu svežih srbskih čet polkovnik Milan Pribičević, ki si je pridobil neveljivih zaslug za osvoboditev in ujedinjenje naše domovine. Sprejem v Ljubljani je bil sijajen in prisrčen.

Odnosla je Novomeščanom narasla boljševoška reka Krka za novo leto del kopališča in sicer basen za prosto kopanje. Velika stvar je dobro plavala po sredini Krke, za seboj pa puščala sode, ter je neovirano preskakovala jezi na vodi. Kje se je ustavila, še ne vemo, ker se ni nihče brigal za njo.

Dolžnost vsacega hišnega gospodarja je, da do 7. ure zjutraj pomete sneg ali blato saj dober meter pred svojo hišo. To je občinska postava, ki se mora upoštevati ne da bi še morali opominjati na to občinski stražniki. Ta zapoved velja za vse gospodarje, če imajo pred hišo trotoar ali ne. Pot za občinstvo mora biti prosta.

Glas iz občinstva. Ne godrnamo radi brez vzroka nad stvarmi, ki se godé pred nami in z nami, saj so posledice vojske grozote, toda naš vojni kruh je pač vsak dan revnejši in vedno bolj neužit — grenak, kisel, poln slamnatih smeti itd. Na novega leta dan je rekel neki posestnik iz dežele: „Meščani ste pa zares reveži, da morate jesti takšen kruh.“ Ali se zares ne da na en ali drug način kruha zboljšati? — Prijatelj, opazuj sedanji kruh s povekševalnim steklom, če imaš sicer slabe oči in sodi sam!

„Novi člani društva „Kranjska hranilnica“ so: 1. Bleiweis-Trsteniški Demeter vitez pl. dr., dež. zdravstveni nadzornik, 2. Erker Josip, kanonik, mestni župnik, 3. Jovan Janko, ravnatelj vojno žitnega zavoda, 4. Kalan Andrej, prelat, kanonik, 5. Knez Ivan, predsednik trgovske in obrtne zbornice, 6. Kristan Anton, ravnatelj, 7. Lilleg Alojzij, trgovec, 8. Pollak Karol sen., tovarnar, 9. Sattner Hugolin P., župniški upravitelj, 10. Souvan Leo, trgovec, 11. Šiška Josip, kanonik, 12. dr. Tavčar Ivan, odvetnik in župan, 13. dr. Triller Karol, odvetnik, podžupan, 14. Urbanc Feliks, trgovec.

Zagoneten umor v Ljubljani. Pred tednom dni so našli na stopnicah III. nadstropja v hiši meščanske imovine mrtvega poročnika Štritofa. V svet je prišla vest, da je poročnik Štritof umrl za poškodbami vsled padca. Obdukcija pa je do-gnala, da je smrt nastopila vsled težkega udarca po glavi s smrtonosnim orodjem. Čudno je, da so našli Štritofa na stopnišču III. nadstropja mrtvega, medtem ko so njegovo suknjo in klobuk dobili v sobi II. nadstropja, kjer se je nahajala družba dam in gospodov. In ta družba je bila zbrana še takrat v II. nadstropju, ko je

Štritof umiral na stopnišču. Po Ljubljani se širijo najrazličnejše vesti.

Zgodovina frančiškanskega samostana in cerkve v Novem mestu. „Dol. Novice“ so do zdaj priobčevale ne samo vsakdanje domače novice, temveč tudi mnogo jako koristnega za napredek o umnem gospodarstvu. Prinašale so spise, za naše slovstvo jako važne, kakor: preč. g. svetnika Iv. Šašelja in drugih čislanih go-spodov. Z novim letnikom pa bodo pri-našale zgodovino frančiškanskega samo-stana v Novem mestu, edinega na Dolenj-skem. Dolgih 446 let že živijo v njem frančiškani, redovniki prvega reda svetega Frančiška Serafinskega. Z ljudstvom so živeli in za izobraževanje ljudstva so delali v cerkvi in šoli, doma in po župnijah; zato bo zanimala ta zgodovina ne samo učitelje zgodovine, temveč tudi meščane in priprosto ljudstvo.

Stotnik Henrik pl. Obereigner 17. peš-polka, 5. p. kompanija, je bil 26. novembra 1914 ranjen na roki in nogi na prelazu Dukla v Galiciji in nato vjet. Lečil se je potem v rezervni bolnici v Zloczowu, ki je bila tedaj nastanjena ondi v gimnazij-skem poslopju. Dne 20. januarja 1915 so ga odpeljali naprej. Ta dan ga je še videl neki vojak na kolodvoru v Podwolocziski, pozneje pa ni bilo več glasu o njem. — Naprošam prav iskreno vse, ki so se vrnili iz ruskega vjetništva, da mi sporoče ust-meno ali pismeno, ako in kaj jim je znano o mojem soprogu. Elza pl. Obereigner Ljubljana, Sv. Petra cesta 19, II. nadstr.

Vreme. Mesec prosinec bo od 1. do 8. neprijeten, snežen in mrzel, vmes veliki naliivi; nato pride huda zima, ki bo trajala le nekaj dni, ker od 11. do 17. že zopet dežuje; potem pa nastopi še bolj nestalno, vetro, sneženo, megleno ter nezdravo vreme do konca meseca.

Raznotero.

Številka 13. srečna v Jugoslaviji. Družinsko ime Wilson Woodrow šteje 13 črk. Wilson je bil 13. predsednik univerze, na kateri je deloval 13 let. Leta 1913. je bil izvoljen za predsednika Zedinjenih držav. Njegova hči mis Jessie je 13. zaročenka, ki se je poročila v beli hiši. Pri njeni ženitovanjski svečanosti je bilo 13 gostov, 13 slug in 13 električnih svetilk. K oltarju jo je spremilo 13 devic. In ta največji mož Wilson, pri katerem igra številka 13. srečno vlogo, prinese celi Evropi srečo in veselje. Torej proč s strahom pred 13. številko!

Italijani proti Wilsonu. Wilson je, kakor znano, odložil svoje potovanje v Italijo. Prišlo je do konflikta med zastopnikom italijanskega imperializma z zunan-jim ministrom Sonninom in zastopnikom svetovnega demokratizma predsednikom Wilsonom. Toda Wilson bo prišel v Italijo. Kot uvod njegovemu prihodu ga je pričela italijanska publicistika pokrito in nepokrito napadati. Tako prinaša oficiozna „Tribuna“ članek, ki je naslovljen: „Bog nas varuj naših prijateljev“, v katerem je jasna ost proti velikemu predsedniku severnoameriške Unije. Da pa hujskajo italijanski impe-rialisti ljudstvo in posebno vojaštvo proti Wilsonu, je že vsakemu dobro znano. Italijanski vojaki in tudi častniki v za-sedenem jugoslovanskem ozemlju le preradi kriče: „Abasso il Wilson!“ ter smešijo in sežigajo javno podobe velikega glasnika svobode. Tako so italijanski častniki dne 15. decembra v St. Petru Wilsonovo sliko na drobne kosce raztrgali. Nekje na Go-riškem je rekel v pogovoru o vojski in miru eden izmed italijanskih častnikov, da bo tudi Wilson poginil (creperà anche il Wilson), in potem bomo napravili tako, kakor bomo hoteli. — To je plačilo ita-lijanskega „kulturnega“ naroda onemu možu, brez katerega ne bi Italijani nikdar prišli iz zagate. Toda Wilson je prevzvišen za tako blatenje.

Koliko je vredna srebrna krona, goldinar in tolar? Po dosedaj došlih naj-novejših poročilih se dobi za 190 kron 100 nemških mark. — Še slabše je z našim papirnati denarjem v antantnih državah. — V Ameriki velja 1 dolar, ki je stal preje okoli 5 kron, nič manj kot 20 kron. Torej podražitev za 400%. — Švicarski frank beleži 3 krone 70 v proti 95 vinarjev, to je 390 odstotkov dražji. — Holanski goldinar stane 6 kron 50 v, to je 350% dražji, kot pred svetovno vojsko. — Povprečno lahko računamo na 360% na podražilo vsega denarja, če vpoštevamo italijansko valuto tudi zraven, kjer pri-znajo 250 kron za 100 italijanskih lir. Če torej vzamemo slučaj, da bi antanta potrdila vrednost srebrne krone z vred-nostjo pred vojno, bi dobili povprečno za eno srebrno krono tri krone 60 vinarjev, za goldinar 7 kron 20 v, za tolar 18 kron.

Mladi Jugoslaviji prvi, najlepši in najpotrebnejši kinč!

Od naše bivše Avstrije podedovali smo izmed mnogo nepotrebnih in kmetijstvu kvarnih naprav tudi: nad vse skrajno za-nemarljena, razjedena, razdrapana gospo-darska pota, po vseh vaseh in okolici.

Vzrok temu je iskati deloma v za-konih samih, deloma v izvrševateljih istih zakonov. Nepobitna resnica je: Ako bi bil zakon o napravi in vzdrževanju potov jednak zakonu o iztirjanju davkov, na mah bi dobila Jugoslavija, kot mlada ne-vesta, najlepši in najpotrebnejši kinč uzor-nih gospodarskih potov in steza. Jugosla-vija z uzornimi poti, postala bi raju po-dobna domovina SHS. — In nič ni lažjega in priprostejšega kakor izdelati in potrditi mladi Jugoslaviji tak zakon.

Primerjajmo! Ako si kupiš zemljišče ali sploh kako nepremičnino, takrat ni vprašanja: „hočeš ali nočeš plačevati dav-kov?“ ampak moraš, sicer ti je kupljeno zemljišče prodano. Davek in zemljišče je jedna nerazdeljiva celota. Enak bodi zakon o vzdrževanju in napravi gospodarskih potov in steza.

Če si kupil ali imaš zemljišče, za-vezan si takoj postavno, da bodeš kot lastnik vzdrževal in popravljati tudi pot in stezo, ki se dotika kupljenega zemljišča parcele, sicer ti bode zemljišče dražbenim potom prodano. Denar pa se steka v bla-gajno za napravo in popravilo novih potov, a ne tebi v korist. Zemljišče in kos, tvo-jega zemljišča se dotikajoče poti, je tvoja lastnina s pravico služnosti (servitute). Zemljišče in del dotikajoče poti je jedna nerazdeljiva celota.

A.) Približni načrt takega strogega potnega zakona bi bili: Vsa gospodarska pota in steze (ceste ne spadajo sem) je razdeliti: 1.) Javna pota in javne steze, napis J. P. 2.) Zasebna pota in zasebne steze napis Z. P. 3.) Zasilna pota in steze napis D. P. 4.) Nepotrebna pota in steze N. P.

1.) Javna pot in steza veže posa-mezne vasi, sela, hiše, gospodarska po-slopja; veže vas z bližnjo cesto, kolodvorom, cerkvijo, šolo, pošto, tovarno, bližnji studenec, potok ali reko, rudnik itd. Javna vozna pot in steza veže vsako vas ali selo, se skupino vinogradov in vinskih gor, se skupino gozdov, se skupino njiv in travnikov, pašni-kov itd. Imenuje se javna zato, ker sme vsak državljan po njej voziti in hoditi peš.

Javna vozna pot bodi v vasi najširša, podobna cesti; drugje pa najmanj 2 metra široka, po sredini 10% do 20% napeta, tako da je peš steza, na vsaki javni poti po sredini mogoča. Običajne steze, vzporedno z javno potjo, naj bodo postavne, kot nepo-trebne, prepovedane. Vsaka javna pot imej na vsakem kosu služnostne poti za nabirajočo se vodo, odvajalne jame, po katerih poniceje na potih se nabirajoča voda.

2.) Zasebna pota in steze rabi le omejeno in po številu natanko določeno

število gospodarjev. Ako so ista močno rabljena in povzročujejo škodo ali kvar zemljiščem ali posameznim gospodarjem, je iste šteti tudi med javna vozna pota s pravico javnosti, sicer pa, ako so malo rabna in s travo zarasla, je prepustiti v oskrbo gospodarjem samim. Napis Z. P.

3.) Zasilna domača pota rabi le jeden ali dva gospodarja; zaraščena so s travo, zato naj jih zakon ne upošteva. Napis D. P.

4.) Nepotrebna pota in steze je postavno zatreti in to tudi, če so vsled dolge rabe zastarana in to iz vzroka: a) Ker s takimi poti dražimo le svojega sosedu in mu škodujemo na premoženju; b) ker so ista le pripomoček, da rodno zemljo pustimo. V obče je vsako stezo smatrati za nepotrebno, ako ne skrajšuje voznega pota najmanj za 10% dolgosti.

B.) Nadzorstvo in izvrševalna oblast glede potov:

1.) Vsaka obširna vas ali tudi dve manj obširni bližnji vasi, imej svoj vaški potni odbor, ki sestoji iz načelnika, ki je ob enem tajnik, blagajnik in nadzornik vseh potov, ki spadajo v okoliš iste vasi.

2.) Dva odbornika, ki poslujeta samo kot priči, kadar nadzornik izvršuje svoje potne dolžnosti. Načelnik imej v razvidnosti v posebni bilježnici vsa javna pota iste vasi, njih dolgosti v kosih po 100 m in širskosti; v naravi in na prostem pa zaznamovana s kamenitimi mejniki z napisom J. P. Načelnik opominja gospodarje: glede poprave, naprave potov, daje navodila in je navzoč pri dražbeni prodaji zemljišč, vsled nepopravljenih potov.

2.) Druga oblast, glede vzdrževanja potov, bodi občinski potni nadzornik. On ima v razvidnosti vsa pota in steze v celi občini, nadzoruje vaški potni odbor, je navzoč pri vsaki dražbeni prodaji zemljišč, ter vodi obravnavo prodaje ali oddajo zemljišča. On bodi izvežban agrarni uradnik, geometer s stalno plačo, vesten v nadzorstvu, jednak financarju žganjarskih kotlov. On daje navodila glede poprave in naprave novih potov, dela načrte za preložitve ali popravilo novih potov. Zavezan je s predavanji podučevati ljudstvo.

3.) Zadnja in najvišja oblast bodi okrajni cestni odbor, ki rešuje morebitne pritožbe raznih strank.

Konečno bi kdo ugovarjal: „Po tem načrtu ne bi dobila vsaka zemljiška parcela sluznostnega pota, ker so nekatera zemljišča pri cestah in ne rabijo voznih potov. Tudi bi bili marsikateri kosi potov tako majhni, da bi stalo vzdrževanje pri oddaljenosti od doma primerno veliko stroškov!“ Res je to. Pa da se temu odpomore, uredimo stvar tako, da dobi le zemljišče, ležeče pod potom, sluznostno pot, a zemljišče nad potom, ostane neobremenjeno.

Da se pri tej razdelitvi potov dolžnosti vseh Jugoslovanov izjednačijo, odbimo obremenjenim zemljiščem za vsak kvadratni meter pota 50 v sluznostnega davka na leto in naložimo istega na neobremenjena zemljišča, pa je stvar popolnoma poravnana.

Sluznostni davek na vsak kvadratni meter poti, določi vsako leto nadzorovalna oblast potov.

Sicer pa resnici na ljubo, ne pristoji lastniku obremenjenega zemljišča, nikakoršna povrnitev stroškov, za vzdrževanje pota, ker letni dobiček in korist pota, zdatno presega letne režijske stroške. Dokaz:

1.) Peš steza je navadno na spodnji strani pota, ta se zakonito preloži na sredo voznega pota. Zemljišče pridobi na prostoru.

2.) Navadno ima vsaka dosedanja vozna pot ob straneh visoka bregova, zarastena s travo ali grmovjem. Tu bodeš dobival mnogo tečne krme za krave, ki ti bodo dajale precej mleka tebi v dobiček.

3.) Poleg potov je večkrat veliko neobdelanega pustega prostora, brez lastnikov. Isti pripade tebi v last. Zemljišče se ti razširi.

4.) Poleg pota si lahko zasadiš najzlahnejšega sadnega drevja, ki ti bo dajalo v malo letih obilo dohodkov.

5.) Vsled vožne po potu, odpada na pot mnogo rastlinskih ostankov in živalskih odpadkov. Po 10% do 20% napetem potu odnaša voda iste z blatom vred v napravljene jame poleg potov. Z istimi dobiš kompostni gnoj; voda pa ti gnoji zemljo.

6.) Ker se voda po potih ne bo mogla več zbirati v hudournike, ne bo odnašala več rodne zemlje. Strma bregova pota, se sčasoma znižata. Mesto morebitnih treh potov, zadostoval ti bo jeden.

7.) Osemletni poskusi v nekem kraju (ime kraja na razpolago) na 400 metrov dolgem potu dokazujejo, da 10% do 20% napeta pot ni potrebovala ves čas gramoza, ne poprave, a vendar je postajala od leta do leta vedno lepša in uzornejša. K večjemu je bilo potrebno trebljenje odvodnih jarkov, ako je iste zlobna, nepoklicana roka zadelala.

8.) Ker je pot s kamenitimi mejniki natančno določena po širskosti, odpadejo v bodoče vse drage tožbe radi potov.

9.) Lastnik pota ima zavest, da je tudi on veliko pripomogel h kulturnemu napredku naše mlade Jugoslavije.

10.) Ima zavest, da je tudi on izdrl hudourniške kremplje oni pošasti, ki skuša s pomočjo voznih potov počasi, pa sigurno tirati lepo „Slovenijo“ v naročje notranjskega pustega Krasa.

Domači studenci se bodo pomnožili.

11.) Ima zaslugo in zavest, da je tudi on pripomogel odpraviti sramotno srednjeveško tlako, po kateri dandanes popravljajo po občinah gospodarska pota.

Ker smo Jugoslovani kulturni narod, zato niti misliti ne moremo na kako skupno rabo lepih gozdov, ali skupno obdelovanje in uživanje njiv in travnikov, niti na skupno obdelovanje in uživanje lepih vinogradov — najmanj pa še na skupno popravljavanje in vzdrževanje gospodarskih potov, in to še na čelu županov in občinskih mož, kakor je še sedaj navada po običaju tlake.

Jugoslovani! Otresimo se tega gnusnega madeža, te sramotne srednjeveške potne tlake! — Mlada Jugoslavija! Nastavi si vestnih, natančnih uradnikov za gospodarska pota, takih kakor so davčni in finančni uradniki pri iztirjanju davkov! — Krasila te bodo potem lepa, krasna, udobna pota, ki ti bodo v kinč in ponos, nam, tvojim državljanom pa v korist in sijajen napredek našega kmetijstva.

Pratika za leto 1919.

Leto 1919 je navadno leto in šteje 365 dni. Po starem štetju ima 65 nedelj in praznikov. Leto se začne in konča s sredo. Zlato število je 1. Epakta ali lunino kazalo XXIX. Solnčni krog 23. Rimsko število 2. Nedeljska črka je E, ker pade prva nedelja na 5. dan po novem letu, kakor je črka E v abecedi tudi 5. črka.

Pomlad se začne 21. sušca, poletje 22. rožnika, jesen 23. kimovca in zima 22. grudnia.

Leta 1919 bosta solnce dvakrat, luna pa enkrat mrknila. V srednji Evropi se bo videl le mrak lune.

Od Božiča do pepelnice je 10 tednov in 1 dan. Po Binkošti je 24 nedelj.

V ponedeljek 1. grudnia je zapovedan narodni praznik države Jugoslavije SHS, ki se mora praznovati z vso svečanostjo.

Čas in praznike računamo kristjani po gregorijanskem koledarju. Grki računajo izključno po julijanskem koledarju in začno novo leto, ko imamo mi 14. januarja. Bulgari, ki so računali poprej po julijanskem koledarju, so sprejeli leta 1916 tudi naš gregorijanski koledar. — Judje računajo svoj čas od stvarjenja sveta in bodo šteli letos 5679. in 5680. leto. — Turki štejejo

svoj čas od poba svojega proroka Mohameda in bodo imeli letos 1337. in 1338. leto. Letni vladar je solnce. Solnce je vir življenja na zemlji; brez solnca bi bilo vse temno, mrtvo in ledeno. Torej bo solnce najboljši vladar v naši mladi, nadepolni Jugoslaviji. — Kako velikansko je solnce, nam povejo naslednje številke. Solnčni premer je 109 krat tolik kakor zemeljski; v kilometrih 1.391.000. Kolikor večje je kako telo, toliko z večjo silo vleče nase druge stvari; solnce vleče tedaj nase stvari z velikansko silo. Kamen, ki pri nas, prosto izpuščen, pade v prvi sekundi le pet metrov globoko, bi padel na solncu v prvi sekundi že 135 metrov globoko. Z velikansko silo vleče k sebi tudi zvezde, ki so krog nje. Ko bi zvezde okrog solnca ne imele svojega gibanja, bi ta sila potegnila bližnje svetove nase, kjer bi jih raztopila v silnem ognju; a zdaj jih samo drži, da se ne razlete in porazgube v neizmerni nebni prostor. Ogenj na solncu je bistveno enake narave kakor na zemlji; izgublja se gotovo v svetovnem prostoru, in se zato solnce počasi hladi. Kadar se bo solnce ohladilo, zmrznili bodo tudi svetovi okrog njega. Toda to se ne bo še letos zgodilo. V milijonih letih bi se shladilo šele toliko, da bi zmrznili ljudje na zemlji.

Solnčna leta so bolj suha, srednje topla in rodovitna. Pomlad je topla in precej mokra, posebno v malem travnu, ki se odlikuje z zelo premenljivim in neprijetnim vremenom, dočim je veliki traven lep in suh, proti koncu je pa v njem mraz, ki nastopi časih še meseca rožnika. Zato se ovce ne smejo puščati na setve in travnike. Poletje. Meseca rožnika se je še treba bati slane in mraza; čutiti je, da bo velika suša. Veliki srpan je v začetku grd, vihar, a se v kratkem zjasni in ostane potem lep. Poletni dnevi so vroči, noči pa so hladne. Jesen in zima sta prijetni, suha in jasna letna časa. Pač pa začne zgodaj padati slana in je mraz.

Poletna setev se mora izvršiti kakor mogoče zgodaj, da setev že precej zraste, ko nastane vreme suho. V tem letu je več hrušk kakor jabolk; tudi ima solnčno leto mnogo črešenj, češpelj, sliv in orehov. Vino je navadno dobro in močno, seveda če ni spomladi slane in poletni toče.

V tem letu se je treba bati prehlada, ker iz tega nastanejo zelo hude in nevarne bolezni.

V zmislu sklepa denarnih zavodov v Ljubljani, je podpisano načelstvo v seji 23. dec. 1918 sklenilo, da se od 1. januarja 1919 dalje do preklica hranilne vloge obrestujejo po 3%

Hranilnica in posojilnica v Kandiji, 23. decembra 1918.

Licitacija konj.

Od strani državne žrebčarne SHS na Selu pri Ljubljani bosta v soboto, dne 4. prosinca 1919 ob 9. uri dopoldne prodana dražbenim potom na dvorišču imenovane žrebčarne sledeča žrebca in kobili:

Žrebec št. 410 Elson, rjavec s podolgovato liso, 16 let star, noriker, 174 cm visok; žrebec št. 445 Cicero-Rubin, rjavec z zvezdo, 8 let star, noriker, 171 cm visok; plemenska kobila št. 2 Kastanie, rjavec, 14 let stara, 160 cm visoka, in plemenska kobila št. 31 Dahoman XV-8, rjavec, 10 let stara, 157 cm visoka.

Kupci morajo povodce seboj prinesiti.

Drž. žrebčarna SHS na Selu pri Ljubljani.

Razvedrilo.

Dobro ga je zavrnil. Ribič in lovec, ki si nista posebno dobra, se srečata. Lovec: „Si kaj vjel?“ — Ribič: „Nič!“ — Lovec: „Ali so šle ribe na izprehod?“ — Ribič: „Menda z zajci, katere si ti zgrešil!“

Pred sodiščem. Sodnik: „Vi zatoženec občujete, kakor kaže, z ničvrednimi ljudmi?“ Zatoženec: „Ravno narobe je res; saj imam od mladih let vedno opraviti le s sodniki in državnimi pravdniki!“

Pridobljeno zaupanje. Gospa: „Kako so v tem kraju ljudje nezaupni in previdni! Ko smo prišli v mesto, nismo imeli pri mesarju niti vinarja kredita, dokler ni spoznal, da ima opraviti s poštenimi ljudmi. Zdaj smo že čez 200 kron na dolgu!“

V šoli. Učitelj: „Če so pri kmetiji stroški večji, kakor dohodki — kako se to imenuje?“ — Korel: „Turško gospodarstvo, gospod učitelj!“

Izpremen. Ona: „Ob zlati poroki bomo imeli spet srnjakovo stegno z ukuhanim sadjem.“ — „Ne bo šlo! To smo imeli že pri srebrni poroki. Mora biti vendar nekoliko izpremena, da ne bodo ljudje rekli, da imamo vedno iste jedi!“

Priznanje. Kaznjene (ko so ga iz zapora spustili): „Saprlot, to je pa že nekaj vredno! Ne-le, da sem kazen prestal, ampak še za deset kil sem se zredil!“

Gliha z gliho. Policijski nadzornik policaju: „Kaj ste pa zlomka počeli! Imeli ste psa seboj, ki je lopova že držal — kako da ste ga izpustili?“ — Policaj: „Ja ... lopov je imel tudi policijskega psa seboj, in ta je pa mene držal.“

Po slabi tovaršiji. A: „Te je tvoja stara kaj zmerjala, ko si tako pozno domov prišel?“ — B: „No, pa še kako! Trikrat sem se bil že prebudil, pa je še vedno godrnjala!“

Cena slike ob vojskinem času. Tujec: „To je krasna slika. Koliko bote dobili zanjo?“ — Slikar: „20 kil prekajenega mesa, 5 kil mesenih klobas, 10 kil masla, 5 kil sirovega masla in 200 jajc.“

Ob vojski. A: „Vi ste dobili ženo, ko ste živila naberili?“ — B: „Je res; pa to je tudi edino, kar sem takrat dobil!“

Zahvala. (Pismo ozdravljenca zdravniku): „Ko ste tri mesece moje plešasto glavo zdravili, Vam z veseljem naznanjam, da ko sem Vaš račun prejel, so mi v prvič zopet lasje po koncu stali!“

V naglici. Sodnik: „Vi trdite, da tožniku niste dali zausnice?“ — Zatoženec: „Jaz mu je nisem dal!“ — Tožnik: „Lažeš! Zatoženec: „Tiho — če ne, ti dam še eno!“

Pozabila

se je 30. decembra na vlaku med vožnjo od Ljubljane do Novega mesta ročna torbica z večjo svoto denarja, zlat obsek in razni važni računi. Dotična, navidezno dobro znana oseba, ki je sedela v istem oddelku, naj blagovoli saj račune poslati proti dobri nagradi na

P. Habicht, Ljubljana, Tabor 5.

Na prodaj

zaradi preselitve divan, postelje z ograjco, visoka omara in ena banja za kopanje. Kakor tudi več drugih stvari v hiši štev. 278, I. nadstropje.

Industrija za razsvetljavo

društvo z o. z.

Maribor ob Dravi

Gosposka ulica št. 5.

Električne naprave za razsvetljavo za mline, žage in druge kraje. — Električni motorji, električni gladilniki, električne žepne svetilke.